

სტრასბურგი, 10 ნოემბერი 2016

ევროპის მოსამართლეთა საკონსულტაციო საბჭო (CCJE)

დასკვნა N° 19 (2016)

სასამართლოს თავმჯდომარეების როლი

I. შესავალი

1. ევროპის მოსამართლეთა საკონსულტაციო საბჭომ (CCJE), მინისტრთა კომიტეტის მიერ მიკუთვნებული კომპეტენციის ფარგლებში, გადაწყვიტა მოემზადებინა დასკვნა სასამართლოს თავმჯდომარეების როლის შესახებ, აქცენტით იმ სფეროებზე, რომლებიც უკავშირდება მართლმსაჯულების დამოუკიდებლობას, ხარისხსა და ეფექტიანობას.
2. ამ დასკვნის მიზანია სასამართლოს თავმჯდომარეების როლთან დაკავშირებული საკითხების და მოსაზრებების შესწავლა, დამოუკიდებელი სასამართლო სისტემის ეფექტიანი ფუნქციონირებისა და მართლმსაჯულების ხარისხის გაუმჯობესების საჭიროების გათვალისწინებით.
3. დასკვნა მომზადდა ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის (შემდგომში ECHR), CCJE-ს მოსამართლეთა დიდი ქარტიის (2010) და CCJE-ს შემდეგი დასკვნების საფუძველზე: No.1(2001) სასამართლო სისტემის დამოუკიდებლობასა და მოსამართლეთა შეუცვლელობის სტანდარტების შესახებ, No.2(2001) სასამართლოების დაფინანსებასა და მართვაზე, No.10(2007) მართლმსაჯულების საბჭოს როლის შესახებ საზოგადოების სამსახურში, No. 12(2009) დემოკრატიულ საზოგადოებაში მოსამართლეებსა და პროკურორებს შორის ურთიერთობებზე, No. 16(2013) მოსამართლეებსა და ადვოკატებს შორის ურთიერთობის შესახებ, No. 17(2014) მოსამართლეთა საქმიანობის შეფასების, მართლმსაჯულების ხარისხისა და სასამართლო ხელისუფლების დამოუკიდებლობის პატივისცემის შესახებ, No. 18(2015) მოსამართლეების პოზიციასა და მათ ურთიერთობაზე სახელმწიფო ძალაუფლების სხვა დანარჩენ ორგანოებთან თანამედროვე დემოკრატიაში. დასკვნა აგრეთვე დაეყრდნო

ევროსაბჭოს სხვა შესაბამის დოკუმენტებს: მოსამართლეთა სტატუტის შესახებ ევროპული ქარტია (1998) და მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია CM/Rec(2010)12 მოსამართლეების შესახებ: დამოუკიდებლობა, ეფექტიანობა და პასუხისმგებლობები (შემდგომში „რეკომენდაცია CM/Rec(2010)12“). წინამდებარე დასკვნა აგრეთვე ითვალისწინებს ევროსაბჭოს სამოქმედო გეგმას მოსამართლეთა დამოუკიდებლობისა და მიუკერძოებლობის გაძლიერების შესახებ (CM(2016)36 საბოლოო ვერსია); 2013-2014 წლების ანგარიშს: მინიმალური სამოსამართლო სტანდარტები IV - იუსტიციის საბჭოების ევროპული ქსელის საქმეთა განაწილება (ENCJ) (შემდგომში „ENCJ ანგარიში“), გაეროს საბაზისო პრინციპებს მოსამართლეთა დამოუკიდებლობაზე (1985), ასევე ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის კიევის რეკომენდაციებს აღმოსავლეთ ევროპაში, სამხრეთ კავკასიასა და ცენტრალურ აზიაში მოსამართლეთა დამოუკიდებლობის შესახებ (2010) - სასამართლოს ადმინისტრირება, მოსამართლეთა შერჩევა და ანგარიშვალდებულება.

4. წინამდებარე დასკვნა ითვალისწინებს CCJE-ს წევრების პასუხებს კითხვარზე, რომელიც შეეხება სასამართლოს თავმჯდომარეების როლს¹ და CCJE-ს მიერ დანიშნული ექსპერტის, ბ-ნ მარკო ფაბრის (იტალია) მიერ მომზადებულ წინასწარ ვერსიას, კითხვარზე პასუხების სინთეზთან ერთად.
5. წვერი სახელმწიფოების სასამართლო სისტემების განსხვავებული როლები, სტრუქტურები და ორგანიზაციული მოწყობა გავლენას ახდენს სასამართლოს თავმჯდომარეების როლზე. გარდა ამისა, თავმჯდომარეების როლზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს თითოეული ქვეყნის სასამართლო სისტემის მმართველობის საფუძვლები, აგრეთვე ის სამართლებრივი, სოციალური, პოლიტიკური ტრადიციები და საქმიანობა, რომლებიც პრევალირებენ მათ იურისდიქციებში.

II. სასამართლოს თავმჯდომარეების როლი და ამოცანები

6. სასამართლოების თავმჯდომარეების როლი არის შემდეგი:

- სასამართლოს და კოლეგა მოსამართლეების წარმომადგენლობა
- სასამართლოს ეფექტიანი ფუნქციონირების უზრუნველყოფა და ამგვარად, საზოგადოების მიმართ მისი სამსახურის გაუმჯობესება;
- სამოსამართლო ფუნქციების შესრულება.

თავიანთი ამოცანების შესასრულებლად, სასამართლოს თავმჯდომარეები იცავენ სასამართლოს და ინდივიდუალური მოსამართლეების დამოუკიდებლობასა და მიუკერძოებლობას.

ა. სასამართლოებისა და კოლეგა მოსამართლეების წარმომადგენლობა

7. სასამართლოს თავმჯდომარეების უმთავრესი როლია სასამართლოების წარმომადგენლის ფუნქციის შესრულება. სახელმწიფოებში არსებულ მდგომარეობასთან დაკავშირებით CCJE-ს წევრების მიერ წარმოდგენილი

¹ კითხვარს უპასუხა CCJE-ს 38 წევრმა სახელმწიფომ.

ინფორმაციის მიხედვით, ამ კონკრეტული როლის მნიშვნელობა სულ უფრო იზრდება. ამ პროცესით, სასამართლოს თავმჯდომარეები ხელს უწყობენ მთლიანი სასამართლო სისტემის განვითარებას, აგრეთვე უზრუნველყოფენ მაღალი ხარისხის დამოუკიდებლობას თავიანთ ინდივიდუალურ სასამართლოში და ხელს უწყობენ მის შენარჩუნებას.

ზოგადად, სასამართლოების თავმჯდომარეებს შეიძლება ეკისრებოდეთ სხვა ორგანოებსა და ინსტიტუტებთან ურთიერთობის შენარჩუნება და განვითარება, მაგალითად, შემდეგ ორგანოებთან:

- იუსტიციის უმაღლესი საბჭო ან, საჭიროების შემთხვევაში, მსგავსი ორგანო;
- სხვა სასამართლოები;
- პროკურატურის ორგანოები²;
- ადვოკატთა ასოციაციები³;
- იუსტიციის სამინისტრო;
- მასმედია;
- ფართო საზოგადოება.

სასამართლოს თავმჯდომარეთა მთავარი მოვალეობაა ყოველთვის მოსამართლეებისა და მთლიანად სასამართლოს დამოუკიდებლობისა და მიუკერძოებლობის სადარაჯოზე დგომა.

8. სასამართლოს თავმჯდომარეები მოსამართლეები არიან და, ამდენად, ისინი სასამართლო სისტემის ნაწილს წარმოადგენენ. ქვეყნის სამართლებრივ სისტემაზეა დამოკიდებული, თუ რა დონეზე, ინტენსივობითა და მოცულობით არიან სასამართლოს თავმჯდომარეები ჩართულნი სასამართლოს თვითმმართველობის ისეთი ორგანოების მუშაობაში, როგორცაა, მაგალითად, იუსტიციის უმაღლესი საბჭო, მოსამართლეთა კონგრესი, მოსამართლეთა გენერალური ასამბლეა თუ მოსამართლეთა პროფესიული ორგანიზაციები. მნიშვნელოვანია, თავმჯდომარეებმა თავისი წვლილი შეიტანონ ამ ორგანოებში. თუმცა, დაუშვებელია ფუნქციებისა და ძალაუფლების მხოლოდ ადამიანთა შეზღუდული ჯგუფის ხელში კონცენტრაცია.
9. სხვა სასამართლოებთან თანამშრომლობითა და ურთიერთობით, თავმჯდომარეებს შეუძლიათ გამოცდილებები გაუზიარონ ერთმანეთს და გამოავლინონ სასამართლოს მართვის საუკეთესო პრაქტიკა, სასამართლოს კლიენტებისთვის მომსახურების მიწოდების გზები. სასურველი იქნებოდა ამგვარი თანამშრომლობის განვრცობა საერთაშორისო დონეზე და კომუნიკაციის ყველა ხელმისაწვდომი საშუალების მოზიდვა.
10. სამოსამართლო ტრენინგსა და განათლებას ხშირად ორგანიზებას ცენტრალური სასამართლო ინსტიტუციები უწევენ და მართავენ. შედეგად, სასამართლოს თავმჯდომარეები ამ მიმართულებით უმეტესად შეზღუდულ როლს ასრულებენ. სასამართლოს თავმჯდომარეებმა უნდა ურჩიონ სამოსამართლო სწავლების ინსტიტუტებს, რომელიც კონკრეტული სასწავლო კურსის საჭიროება დგას. მათ უნდა

² იხილეთ CCJE-ს დასკვნა No.12(2009), ბორდოს დეკლარაცია, აბზაცი 3.

³ იხილეთ CCJE-ს დასკვნა No. 16(2013), აბზაცი 10.

გამოიყენონ თავიანთი სასწავლო ინსტიტუტების სპეციალიზირებული ექსპერტიზა და ცოდნა სწავლებასა და განვითარებაზე. ამის გარდა, თავმჯდომარეები მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ მოსამართლეებისთვის შესაბამის სასწავლო კურსებში მონაწილეობისა და ამისათვის შესაბამისი პირობების შექმნის წახალისებაში. ეს აგრეთვე ეხება სასამართლოს არამოსამართლე პერსონალის განათლებასა და სწავლებას.

11. სასამართლოს თავმჯდომარეების ურთიერთობები სახელმწიფოს სხვა ორგანოებთან უნდა ემყარებოდეს სახელმწიფო ხელისუფლების შტოების თანასწორობისა და დაყოფის ფუნდამენტურ პრინციპს. ზოგიერთ ქვეყანაში, აღმასრულებელი ხელისუფლება იუსტიციის სამინისტროების მეშვეობით მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს სასამართლოების ადმინისტრირებაზე სასამართლოების დირექტორებისა და სასამართლო ინსპექციების მეშვეობით. CCJE-ს პოზიციის შესაბამისად, აღმასრულებელი ხელისუფლების წარმომადგენლების შეყვანა სასამართლოების მმართველ ორგანოებში და სასამართლოებში თავიდან უნდა იქნეს აცილებული. მათმა ამ ყოფნამ შეიძლება გამოიწვიოს სასამართლოს ფუნქციაში ჩარევა, რითაც სასამართლოს დამოუკიდებლობას საფრთხე შეექმნება⁴. ასეთ შემთხვევებში, სასამართლოს თავმჯდომარეებს ყოველთვის აქვთ მნიშვნელოვანი როლი აღმასრულებელი ხელისუფლების მიერ სასამართლოს საქმიანობაში შესაძლო ჩარევის თავიდან აცილებაში.
12. მასმედიასთან ურთიერთობისას, სასამართლოს თავმჯდომარეებმა უნდა გაითვალისწინონ ის, რომ საზოგადოების ინტერესები მოითხოვს მასმედიისთვის აუცილებელი ინფორმაციის მიწოდებას სასამართლო სისტემის ფუნქციონირების შესახებ საზოგადოების ინფორმირების მიზნით. თუმცა, ინფორმაციის მიწოდებისას აუცილებლად გასათვალისწინებელია უდანაშაულობის პრეზუმფცია, სამართლიანი სასამართლოს უფლება და პირადი ცხოვრებისა და სასამართლო პროცესში მონაწილე ყველა პირის ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლება⁵, აგრეთვე, თათბირების კონფიდენციალობის დაცვა.

ბ. ურთიერთობები სასამართლოს შიგნით: მოსამართლეთა დამოუკიდებლობა

13. არსებობს რამდენიმე პრინციპი, რომლებიც უმნიშვნელოვანესია სასამართლოს თავმჯდომარისა და სასამართლოს სხვა მოსამართლეებს შორის ურთიერთობაში და ამ კონტექსტში სასამართლოს თავმჯდომარის მუშაობაში. სასამართლოს შიგნით დამოუკიდებლობა მოითხოვს, რომ ცალკეული მოსამართლეები თავისუფლები იყვნენ მითითებებისა ან ზეწოლისგან სასამართლოების თავმჯდომარის მხრიდან საქმეებზე გადაწყვეტილების გამოტანის პროცესში⁶. თავმჯდომარე - სასამართლოს

⁴ იხილეთ CCJE-ს დასკვნა No 18(2015), აბზაცები 48 და 49.

⁵ იხილეთ CCJE-ს დასკვნა No.12(2009), ბორდოს დეკლარაცია, აბზაცი 11; იხილეთ CCJE-ს დასკვნა No. 7(2005) მართლმსაჯულებასა და საზოგადოებაზე.

⁶ იხილეთ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებები (შემდგომში ECtHR): *Baka v. Hungary* Grand Chamber no. 20261/12, 2016 წლის 23 ივნისის გადაწყვეტილება, მოსამართლე სიცილიანოსის თანმხვედრი აზრი, პუნქტი 4; *Parlov-Tkalčić v. Croatia*, no. 24810/06, 2009 წლის 22 დეკემბრის გადაწყვეტილება, პუნქტი 86; *Agrokompleks v. Ukraine*, no. 23465/03, 2011 წლის 6 ოქტომბრის გადაწყვეტილება, პუნქტი 137; *Moiseyev v. Russia*, no. 62936/00, 2008 წლის 9 ოქტომბრის გადაწყვეტილება, პუნქტი 182. "იმ საკმარისი გარანტიების არარსებობამ,

დამოუკიდებლობის, მიუკერძოებლობისა და ეფექტიანობის მთავარი დამცველი - თავად უნდა იცავდეს მოსამართლეთა შიდა დამოუკიდებლობას⁷.

14. არსებითი მნიშვნელობა აქვს სასამართლოების თავმჯდომარეების მიერ სასამართლოების ადმინისტრირებას სასამართლო ხელისუფლების ფუნდამენტური პრინციპების მკაცრი დაცვით. ზოგადად, ეს მოითხოვს სასამართლოს თავმჯდომარეებად დანიშნული პირების მიერ საქმეებზე გადაწყვეტილების გამოტანის ფართო გამოცდილების ქონის აუცილებლობას.
15. CCJE-ს მიიჩნევს რომ უაღრესად მნიშვნელოვანია, რომ დანიშვნის შემდეგ, სასამართლოს თავმჯდომარეებმა განაგრძონ მოსამართლეებად მუშაობა. საქმიანობის გაგრძელება არა მხოლოდ მნიშვნელოვანია იმის უზრუნველსაყოფად, რომ მათი პროფესიონალური სრულყოფა გაგრძელდება და ისინი სხვა მოსამართლეებთან კონტაქტს შეინარჩუნებენ პრინციპის *primus inter pares* („პირველი თანასწორთა შორის“) მიხედვით, არამედ აგრეთვე იმისთვისაც, რომ მათ საუკეთესოდ შეასრულონ თავიანთი ორგანიზატორული როლი ყოველდღიურ საქმიანობაში დამდგარი საკითხების უშუალო ცოდნის მეშვეობით. სასამართლოს თავმჯდომარეების მიერ განსახილველი საქმეების რაოდენობა შეიძლება შემცირდეს მათი მენეჯერული დავალებების გათვალისწინებით.
16. შეთავსებადი და თანმიმდევრული პრეცედენტული სამართალი სამართლებრივი განსაზღვრულობის მნიშვნელოვანი შემადგენელი ნაწილია. სასამართლოების თავმჯდომარეებს აქვთ როლი სასამართლოს გადაწყვეტილებების ხარისხის, შეთავსებადობისა და თანმიმდევრულობის უზრუნველყოფაში. ეს ამოცანა შეიძლება შესრულდეს მხოლოდ მაშინ, თუ სასამართლოს თავმჯდომარეები ხელს უწყობენ თავად სასამართლოს, უზენაესი სასამართლოსა და საერთაშორისო სასამართლოების პრეცედენტული სამართლის განმარტებისა და მითითების თანმიმდევრულობას (მაგალითად, განათლებისა და სწავლების ხელშეწყობით, სემინარების, შეხვედრების, შესაბამის მონაცემთა ბაზებზე წვდომის, აგრეთვე სხვადასხვა ინსტანციებს შორის დიალოგისა და ინფორმაციის გაცვლის ხელშეწყობის ჩათვლით, და ა.შ.). CCJE ხაზს უსვამს, რომ ამ ამოცანების

რომლებიც უზრუნველყოფენ სასამართლო ხელისუფლების შიგნით მოსამართლეთა დამოუკიდებლობას და, განსაკუთრებით, სასამართლო იერარქიაში მყოფი მათი უფროსების მიმართ, ევროპული სასამართლო შეიძლება იმ დასკვნამდე მიიყვანოს, რომ მომჩივანის ეჭვები სასამართლოს დამოუკიდებლობასა და მიუკერძოებლობასთან დაკავშირებით, შეიძლება ითქვას, ობიექტურად დასაბუთებულა“, იხილეთ ზემოთ ციტირებული *Baka v. Hungary*, მოსამართლე სიცილიანოსის თანმხვედრი აზრი, პუნქტი 4; ზემოთ ციტირებული *Parlov-Tkalčić v. Croatia*, პუნქტი 86; ზემოთ ციტირებული *Agrokompleks v. Ukraine*, პუნქტი 137; ზემოთ ციტირებული *Moiseyev v. Russia*, პუნქტი 184; და *Daktaras v. Lithuania*, no. 42095/98, პუნქტები 36 და 38, ECHR 2000-X.

⁷ ECtHR-ს მოსამართლე სიცილიანომ საკითხი ასე დააყენა: თუკი კონვენციის მე-6(1) მუხლის გაგებით, სამართალწარმოებაში ჩართულ პირს აქვს უფლება, მისი საქმე განიხილოს მიუკერძოებელმა სასამართლომ, ამის პარალელურად, ამავე მუხლის ძალით, მოსამართლეებსაც ხომ არ აქვთ უფლება, რომ მათ ინდივიდუალურ დამოუკიდებლობას იცავდეს და პატივს მიაგებდეს სახელმწიფო. იხ. ECtHR-ის დიდი პალატის გადაწყვეტილება *Baka v. Hungary* no. 20261/12, 2016 წლის 23 ივნისი, მოსამართლე სიცილიანოსის თანმხვედრი აზრი, პუნქტები 5-6 და 13-15.

შესრულების პროცესში, სასამართლოს თავმჯდომარეებმა უნდა დაიცვან სასამართლოს დამოუკიდებლობის პრინციპი.

17. სასამართლოს თავმჯდომარეებს აგრეთვე უნდა მიენიჭოთ სამართალწარმოებათა ხანგრძლივობის მონიტორინგის უფლებამოსილება. ეს მჭიდროდ არის დაკავშირებული ECHR-ის მე-6 მუხლით მოთხოვნილ წარმოების გონივრულ ხანგრძლივობასა და ეროვნული კანონმდებლობის მოთხოვნებთან. სასამართლო წარმოებებისა და სასამართლოს თავმჯდომარეების მიერ საქმეზე გადაწყვეტილების გამოტანის დასაჩქარებლად განსახორციელებელი ქმედებების ხანგრძლივობის მონიტორინგი უნდა დაბალანდეს მოსამართლეთა მიუკერძოებლობასთან, დამოუკიდებლობასთან და მოსამართლეთა კონფიდენციალურობის ვალდებულებასთან⁸.
18. სასამართლოს თავმჯდომარეებმა უნდა მართონ მაგალითით და შექმნან ატმოსფერო, რომელშიც მოსამართლეებს შეუძლიათ მიმართონ მათ, როცა მხარდაჭერა და დახმარება დასჭირდებათ თავიანთი ფუნქციების განხორციელებასთან დაკავშირებით, ეთიკისა და დეონტოლოგიის საკითხების ჩათვლით.
19. სასამართლოები არსებითად კოლეგიალური ორგანოები არიან. CCJE ახალისებს სასამართლოს მოსამართლეებისგან შემდგარი იმ ორგანოების შექმნას, რომლებიც მრჩევლის როლს თამაშობენ და რომლებიც თანამშრომლობენ სასამართლოს თავმჯდომარესთან და რეკომენდაციას იძლევიან საკვანძო საკითხებზე.⁹
20. მოსამართლეებს შეიძლება ჰქონდეთ გარკვეული „უფსკრული“ შეგრძნება მათსა და თავმჯდომარეებს შორის. მნიშვნელოვანია, რომ ამ „უფსკრულზე“ ხიდი გაიღოს. ეს მიიღწევა იმ შემთხვევაში, თუ თავმჯდომარეებს მჭიდრო შეხება ექნებათ სასამართლოს მუშაობასთან და თუ მოსამართლეები დაინტერესდებიან და გარკვეულ პასუხისმგებლობას აიღებენ მთლიანად სასამართლოს ფუნქციონირებაზე და მის მმართველობასთან დაკავშირებულ საკითხებზე.
21. მოსამართლეებისთვის საქმეების განაწილება უნდა მოხდეს წინასწარ შედგენილი ობიექტური კრიტერიუმების მიხედვით. ისინი არ უნდა მომდინარეობდნენ კონკრეტული მოსამართლისგან, საფუძვლიანი მიზეზების გარეშე. საქმეების

⁸ ამ მოვალეობის შესრულებისას, სასამართლოს თავმჯდომარეებს შეუძლიათ გამოიყენონ მართლმსაჯულების ეფექტიანობის ევროპული კომისიის (CEPEJ) მიერ შემუშავებული ინსტრუმენტები და დოკუმენტები, მაგალითად, სასამართლოს დროის მართვის შესწორებული Saturn სახელმძღვანელო დირექტივები (CEPEJ(2014)16), დროის მართვის ნუსხა (CEPEJ(2005)12REV) და სხვები.

⁹ ზოგიერთ წევრ სახელმწიფოში, ასეთი სათათბირო ორგანოები კანონის მიერ არის განსაზღვრული. იხილეთ ევროსაბჭოს კორუფციის წინააღმდეგ მებრძოლ სახელმწიფოთა ჯგუფის (GRECO) მეოთხე შეფასება, რომელიც ეხება კორუფციის თავიდან აცილებას პარლამენტარებს, მოსამართლეებსა და პროკურორებს შორის: GRECO-მ რეკომენდაციები მისცა ბევრ წევრ სახელმწიფოს იმ მექანიზმის შექმნასთან დაკავშირებით, რომელიც უზრუნველყოფს კონფიდენციალურ კონსულტაციას ეთიკისა და კეთილსინდისიერების საკითხებზე მოსამართლეებისთვის მათი მოვალეობების შესრულების პროცესში.

იხილეთ http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/index_en.asp.

მოსამართლისგან გაწვევაზე გადაწყვეტილებები უნდა მიიღებოდეს მხოლოდ გამჭვირვალე პროცედურის შესრულებით წინასწარ შემუშავებული კრიტერიუმების საფუძველზე¹⁰. იმ შემთხვევაში, როცა სასამართლოს თავმჯდომარეებს აქვთ როლი საქმეების სასამართლოს წევრებს შორის განაწილებაში, ეს პრინციპები უნდა იქნეს დაცული.

22. CCJE-ს წევრების მიერ წარდგენილი პასუხები აჩვენებენ, რომ თავმჯდომარეები ასრულებენ მონაცემების შეგროვებისა და მთლიანად სასამართლოს საქმიანობის შეფასების ფუნქციას. ზოგიერთ წევრ სახელმწიფოში, სასამართლოს თავმჯდომარის ერთ-ერთი ფუნქციაა ცალკეული მოსამართლეების საქმიანობის შეფასება. გამოითქვა გარკვეული შეშფოთება ცალკეული მოსამართლეების საქმიანობის ანალიზთან დაკავშირებით. ზოგიერთ წევრ სახელმწიფოში მიიჩნევა, რომ ეს პოტენციურ საფრთხეს უქმნის სასამართლოს დამოუკიდებლობას. იმ შემთხვევაში, როცა თავმჯდომარეები ამ როლს ასრულებენ, უნდა არსებობდეს სათანადო სამართლებრივი და გამჭვირვალე დაცვის მოქმედი საშუალებები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ამ შეფასების მიუკერძოებლობასა და ობიექტურობას.¹¹
23. იმ შემთხვევაში, როცა თავმჯდომარეებს აქვთ სასამართლოში განხილვის პროცესში მყოფ საქმეებთან დაკავშირებით მხარეთა საჩივრების მიღებისა და მათზე რეაგირების როლი, მათ სათანადოდ უნდა გაითვალისწინონ მოსამართლეთა დამოუკიდებლობის პრინციპი, აგრეთვე საქმეში მონაწილე მხარეების და მთლიანად საზოგადოების კანონიერი მოლოდინები.¹²

გ. ხელმძღვანელი როლი¹³

24. CCJE აღიარებს, რომ წევრ სახელმწიფოებში სასამართლოს თავმჯდომარეების ხელმძღვანელი როლი სხვადასხვა სახითაა განსაზღვრული¹⁴. თუმცა, არსებობს სასამართლოს თავმჯდომარეების მართვის ფუნქციის გაფართოების ტენდენცია, რაც წარმოადგენს სასამართლოს კლიენტებისა და საზოგადოებისთვის უკეთესი მომსახურების მიწოდების მოთხოვნების შედეგს და ასახავს იმ საერთო მოსაზრებას, რომ ამ როლის შემსრულებელ თავმჯდომარეებს შეუძლიათ გააუმჯობესონ სასამართლოს საქმიანობა. ამ მხრივ, CCJE ხაზს უსვამს იმ გარემოებას, რომ შესაძლებელია იმ სხვადასხვა მოდელების არსებობა, რომლებიც აქცენტს აკეთებენ მენეჯერულ ფუნქციაზე. ნებისმიერი მენეჯერული მოდელი უნდა ემსახურებოდეს მართლმსაჯულების უკეთ ადმინისტრირებას და ის თვითმიზანს არ უნდა წარმოადგენდეს. CCJE მიიჩნევს, რომ სასამართლო სისტემის მართვაზე პასუხისმგებელი ნებისმიერი ცენტრალური ორგანო უნდა ასრულებდეს მხოლოდ იმ ამოცანებს, რომელთა ეფექტიანად შესრულება სასამართლოების დონეზე შეუძლებელია.

¹⁰ იხილეთ ევროსაბჭოს სამოქმედო გეგმა სასამართლო დამოუკიდებლობისა და მიუკერძოებლობის შესახებ (CM(2016)36final), მოქმედება 2.1.

¹¹ იხილეთ CCJE-ს დასკვნა No. 17(2014), დასკვნა 11, აგრეთვე იხილეთ CCJE-ს დასკვნა No. 10(2007), აბზაცები 42 და 53.

¹² იხილეთ CCJE-ს დასკვნა No. 10(2007), აბზაცები 42 და 64.

¹³ იხილეთ CCJE-ს დასკვნა No. 6(2004), აბზაცები 52-55.

¹⁴ იხილეთ CCJE-ს დასკვნა No. 18(2015), აბზაცები 48.

25. თუმცა, მიუხედავად იმისა, რომ სასამართლო სისტემები შეიძლება ერთმანეთისგან განსხვავდებოდეს. მენეჯერული ფუნქციები უნდა ჩამოყალიბდეს და მისადაგებულ იქნეს სახელმწიფოს სასამართლო ორგანოსთვის დამახასიათებელი კონკრეტული გარემოს მიმართ მისი დამოუკიდებლობისა და ცალკეული მოსამართლეების დამოუკიდებლობისა და მიუკერძოებლობის დაცვით. ისევე როგორც სასამართლოს თავმჯდომარეებსა და ცალკეულ მოსამართლეთა შორის ურთიერთობები, თავმჯდომარეების მენეჯერული ფუნქციები აგრეთვე ემყარება ამ ფუნდამენტურ ღირებულებებს. თავმჯდომარეები არასდროს უნდა ჩაერიონ ისეთ საქმიანობასა თუ მოქმედებებში, რომლებმაც შეიძლება საფრთხე შეუქმნან სასამართლოს დამოუკიდებლობასა და მიუკერძოებლობას¹⁵.
26. CCJE-ს წევრების პასუხები აჩვენებენ, რომ ზოგიერთ შემთხვევაში, თავმჯდომარეებს გააჩნიათ სტრატეგიული დაგეგმვის მკაფიო ფუნქცია. CCJE ითვალისწინებს, რომ სასამართლოების თავმჯდომარეების ვალდებულება, რომელიც უკავშირდება სამართლიანი და მიუკერძოებელი მართლმსაჯულების განხორციელებას, აუცილებლად მოითხოვს მიზნების განსაზღვრასა და სტრატეგიების შემუშავებას იმ სხვადასხვა გამოწვევებზე და საკითხებზე რეაგირების მიზნით, რომლებიც უარყოფითად მოქმედებენ სასამართლო სისტემაზე.
27. სასამართლოს თავმჯდომარეები პასუხისმგებლები არიან სასამართლოს საქმიანობაზე, სასამართლოს პერსონალისა და მატერიალური რესურსების და ინფრასტრუქტურის მართვის ჩათვლით. ძალიან მნიშვნელოვანია, მათ გააჩნდეთ აუცილებელი უფლებამოსილებები და რესურსები ამ ამოცანის ეფექტიანად შესასრულებლად.
28. ის როლი, რომელსაც სასამართლოების თავმჯდომარეები ასრულებენ სასამართლოს პერსონალის მართვაში, წევრ სახელმწიფოებში არსებითად განსხვავდება. კითხვარზე გაცემული პასუხები აჩვენებენ, რომ ზოგიერთ წევრ სახელმწიფოში სასამართლოს თავმჯდომარეების უფლებამოსილებები შეიძლება საკმაოდ ფართო იყოს. ისინი შეიძლება ეხებოდეს პერსონალის შერჩევასა და აყვანას, ანაზღაურების განსაზღვრას, დისციპლინას, საქმიანობის შეფასებას და სამსახურიდან დათხოვნას. სხვა წევრ სახელმწიფოებში, სასამართლოების თავმჯდომარეების უფლებამოსილებები ძალიან შეზღუდულია და მენეჯერული ფუნქციების უმეტესობას გარე ორგანო ან პირი ასრულებს.
29. CCJE-ს წევრების მიერ გაცემული პასუხები აგრეთვე აჩვენებენ, რომ სასამართლოების თავმჯდომარეები ასევე პასუხისმგებელი არიან სასამართლოს ინფრასტრუქტურის შენარჩუნებასა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფაზე. თუ ყველა ეს უფლებამოსილება ხორციელდება აღმასრულებელი შტოს მიერ დანიშნული და მის მიმართ ანგარიშვალდებული ორგანოების, მაგალითად, იუსტიციის სამინისტროს ან ცენტრალური ორგანოს მიერ, CCJE-ს მოსაზრებით, სასამართლოს თავმჯდომარეები უნდა ჩართულნი იყვნენ და მნიშვნელოვან გავლენას ახდენდნენ იმაზე, თუ როგორ ხდება ამ მომსახურებების მიწოდება.

¹⁵ იხილეთ ევროსაბჭოს სამოქმედო გეგმა სასამართლო დამოუკიდებლობისა და მიუკერძოებლობის შესახებ (CM(2016)36 საბოლოო), მოქმედება 1.5 (პირველი ორი აზრაც).

30. ეს უფლებამოსილებები უნდა განხორციელდეს როგორც მაღალპროფესიულ დონეზე, ისე გამჭვირვალედ. აშკარა უპირატესობა არსებობს, თუ ეს პასუხისმგებლობა გაზიარებულია „სასამართლოს მმართველთან“ ან „ადმინისტრაციულ დირექტორთან“ ერთად, რომელსაც შეიძლება ჰქონდეს უფლებამოსილების განსხვავებული დონე სასამართლოს პერსონალის მართვაში. ამ შემთხვევებში, ეს მოხელეები უნდა დაინიშნონ სასამართლოს თავმჯდომარეების მიერ და მათ წინაშე უნდა იყვნენ ანგარიშვალდებული.
31. სასამართლოს თავმჯდომარეებს აგრეთვე უნდა გააჩნდეთ სასამართლოში ორგანიზაციული სტრუქტურების ან განყოფილებები, აგრეთვე ცალკეული თანამდებობებისა და პოსტების შექმნის უფლებამოსილება სასამართლოს პროცედურებში სხვადასხვა საჭიროებებზე რეაგირების მიზნით. იმ შემთხვევაში, როცა სასამართლოს თავმჯდომარეები აპირებენ სასამართლოს ორგანიზაციულ მოწყობაში მნიშვნელოვანი ცვლილებების განხორციელებას, მოსამართლეებთან უნდა მოხდეს კონსულტაციის გავლა.
32. ზოგიერთ წევრ სახელმწიფოში, სასამართლოს თავმჯდომარეებს აქვთ გარკვეული ფუნქციები სასამართლოს ბიუჯეტის განაწილებაში. მაგალითად, ისინი აანალიზებენ გონივრულ ვადაში განსახილველი საქმეების მართვისთვის საჭირო რესურსებს, და შემდეგ აწარმოებენ მოლაპარაკებებს ბიუჯეტის განაწილებაზე პასუხისმგებელ ცენტრალურ ორგანოებთან. ეს მნიშვნელოვანი საკითხია: ის დიდად არის დამოკიდებული სასამართლო სისტემის ადმინისტრაციულ ჩარჩოზე, მისი ავტონომიის მასშტაბზე და სისტემის შიგნით პასუხისმგებლობების განაწილებაზე. სხვადასხვა სასამართლოებისთვის ფინანსური და შრომითი რესურსების განაწილების პროცესში გამოყენებული კრიტერიუმები წარმოადგენს წამყვან ფაქტორს სასამართლოს თავმჯდომარეების როლის განსაზღვრაში. ეს როლი შეიძლება არ იყოს გადაწყვეტი, მაგრამ ის მნიშვნელოვანი უნდა იყოს. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ზოგიერთ წევრ სახელმწიფოში იმ სასამართლო სისტემების არსებობის გათვალისწინებით, სადაც რესურსების განაწილება მკაცრად ცენტრალიზებულია და სასამართლოს თავმჯდომარეების დისკრეციული უფლება ძალიან შეზღუდულია.
33. თუმცა, თავმჯდომარეებმა უნდა ჰქონდეთ თავიანთი სასამართლოების შიგნით ბიუჯეტის მართვის უფლებამოსილება. ეს უფლებამოსილება გულისხმობს იმას, რომ სასამართლოს თავმჯდომარეები ანგარიშვალდებული არიან. ამ ამოცანის შესასრულებლად, სასამართლოს თავმჯდომარეებს უნდა დაეხმარონ კვალიფიციური სპეციალისტები სასამართლოს არა-მოსამართლე პერსონალის შემადგენლობიდან.

III. არჩევა/შერჩევა, უფლებამოსილების ვადა, სამსახურიდან გათავისუფლება

ა. მუშაობის დაწყებისთვის საჭირო კვალიფიკაციები

34. სასამართლოს თავმჯდომარედ მუშაობის დაწყების მინიმალური კვალიფიკაცია გულისხმობს, რომ კანდიდატს უნდა ჰქონდეს მოცემულ სასამართლოში მოსამართლის თანამდებობაზე დანიშვნისთვის აუცილებელი კვალიფიკაცია და გამოცდილება.

35. გარდა ამისა, მათ უნდა ჰქონდეთ მენეჯერული უნარ-ჩვევები. CCJE-მ უკვე აღნიშნა, რომ როცა მოსამართლეებს ეკისრებათ პასუხისმგებლობა სასამართლოების ადმინისტრირებაზე, მათ უნდა ჩაუტარდეთ სათანადო სწავლება და გაეწიოთ საჭირო დახმარება ამ ამოცანის შესასრულებლად¹⁶.
36. ამგვარად, სასამართლოს თავმჯდომარედ დანიშვნის კვალიფიკაციები უნდა ასახავდნენ მათ მიერ შესასრულებელ ფუნქციებსა და ამოცანებს. უფრო დიდი მენეჯერული ფუნქციები მოიცავენ უფრო მეტ მენეჯერულ უნარ-ჩვევებს.

ბ. ორგანო, რომელიც ირჩევს/არჩევს სასამართლოების თავმჯდომარეს

37. ის ფორმა, რომლითაც ხდება სასამართლოების თავმჯდომარეების შერჩევა, დანიშვნა ან არჩევა, სხვადასხვა წევრ სახელმწიფოებში ერთმანეთისგან განსხვავდება, როგორც ამას კითხვარზე გაცემული პასუხები აჩვენებენ. ამ პროცედურებზე გავლენას ახდენს სასამართლო ადმინისტრირების არსებული სისტემა და სასამართლოების თავმჯდომარეების როლი. ზოგიერთ სისტემაში, თავმჯდომარეები ინიშნებიან, ან წინაურდებიან მოსამართლეთა შემადგენლობიდან, ხოლო სხვანაირი დანიშვნა ან შერჩევა ხდება გარედან. პირველ შემთხვევაში, მხედველობაში მიიღება კანდიდატების ღირსებები, აგრეთვე მისი სამოსამართლო გამოცდილება.
38. CCJE მიიჩნევს, რომ სასამართლოს თავმჯდომარეებად დანიშვნის პროცედურა იმგვარადვე უნდა ხორციელდებოდეს, როგორც მოსამართლეების შერჩევისა და დანიშვნის შემთხვევაში. ეს მოიცავს კანდიდატების და მოსამართლეების რეკომენდაციით CM/Rec(2010)12 და CCJE-ს წინა დასკვნებით დადგენილი სტანდარტების შესაბამისად მოსამართლეების შერჩევისა ან/დანიშვნის უფლებამოსილების მქონე ორგანოს შეფასების პროცესს.¹⁷

ნებისმიერ შემთხვევაში, სასამართლოების თავმჯდომარეების შერჩევისა და დანიშვნის სისტემა უნდა მოიცავდეს, როგორც წესი, კონკურსით შერჩევის პროცესს, რომელიც ემყარება იმ კანდიდატების განაცხადების მიღებას, რომლებმაც დააკმაყოფილეს კანონის მიერ წინასწარ განსაზღვრული პირობები.

39. CCJE-ს აგრეთვე სურს ხაზი გაუსვას იმ გარემოებას, რომ არსებული საპროცედურო წესებისა და იმ ორგანოების მიუხედავად, რომლებსაც გააჩნიათ იმის გადაწყვეტის უფლებამოსილება, თუ რომელი კანდიდატი დაიკავებს სასამართლოს თავმჯდომარის თანამდებობას, მნიშვნელოვანია ის, რომ საუკეთესო კანდიდატი შეირჩეს ან/და დაინიშნოს ისე, როგორც ეს აღნიშნულია რეკომენდაციაში CM/Rec(2010)12¹⁸ და CCJE-ს დასკვნაში No.1(2001): "...წევრ სახელმწიფოებში დანიშვნაზე და თანამდებობრივ დაწინაურებაზე და ამ საკითხებზე კონსულტაციის გაწევაზე პასუხისმგებელმა ორგანოებმა ახლა უნდა შემოიღონ, გამოაქვეყნონ და აამოქმედონ ობიექტური კრიტერიუმები იმის უზრუნველყოფის მიზნით, რომ

¹⁶ იხილეთ CCJE-ს დასკვნა No. 2(2001), აბზაცი 13; იხილეთ აგრეთვე დოკუმენტი "2016 წლის ივნისის სამოსამართლო სწავლების ევროპული ქსელის (EJTN) ლიდერობის ტრენინგი.

¹⁷ იხილეთ CCJE-ს დასკვნა No. 10 (2007), აბზაცი 51.

¹⁸ იხილეთ რეკომენდაცია CM/Rec(2010)12, თავი VI, აბზაცები 44 და 45.

მოსამართლეთა შერჩევა და კარიერა დაემყარება ღირსებას, კვალიფიკაციის, პატიოსნების, შესაძლებლობისა და ეფექტიანობის გათვალისწინებით“.¹⁹

CCJE-ის აზრით, შესაბამისი სასამართლოს მოსამართლეებს შეუძლიათ პროცესში მონაწილეობა. ამან შეიძლება მიიღოს სავალდებულო ან საკონსულტაციო ხმის მიცემის ფორმა.

40. ზოგიერთ წევრ სახელმწიფოში, სასამართლოს თავმჯდომარეები არ შეირჩევიან ან/და არ ინიშნებიან, არამედ ირჩევიან მათი კოლეგების- სასამართლოს მოსამართლეების მიერ. CCJE-ის შეხედულებით, ამ სისტემაში, აგრეთვე უნდა პრევალირებდეს ღირსებისა და კომპეტენციის ობიექტური კრიტერიუმები.

გ. სასამართლოს თავმჯდომარეების მუშაობის შეფასება

41. ზოგადად, სასამართლოს თავმჯდომარეების საქმიანობა ექვემდებარება ისეთივე შეფასებას, როგორც რიგითი მოსამართლეების საქმიანობა, ყველა აუცილებელი გარანტიების დაცვით²⁰.
42. ამის გარდა, სასამართლოს თავმჯდომარეების კონკრეტული როლის გათვალისწინებით, შეიძლება განხორციელდეს შესრულებული საერთო სამუშაოს შეფასება, მათ შორის მენეჯერული ფუნქციების შეფასება, რაც გაუმჯობესების პოტენციალის შესწავლისა და მიღებული გამოცდილების გათვალისწინების მიზნით ხორციელდება. შეფასება უნდა შეესაბამებოდეს სასამართლოს თავმჯდომარეების ამოცანებსა და პასუხისმგებლობებს.
43. მხოლოდ რამდენიმე წევრმა სახელმწიფომ მიუთითა იმის შესახებ, რომ მათ გააჩნიათ ცალკე შეფასების სისტემა სასამართლოს თავმჯდომარეებისთვის. ეს შეფასება გულისხმობს ობიექტური ინდიკატორების არსებობას. ზოგადად, მოსამართლეების შეფასება უნდა ემყარებოდეს რამდენიმე რაოდენობრივ და ხარისხობრივ კრიტერიუმს.²¹ თუმცა, წევრ სახელმწიფოებში არ არსებობს სასამართლოს თავმჯდომარის მენეჯერული საქმიანობის შეფასების ფართო გამოცდილება და კონკრეტული პრაქტიკა. იმ წევრ სახელმწიფოებში, სადაც სასამართლოს სამუშაო გეგმის შემუშავება ხდება, ეს შეიძლება მენეჯერული საქმიანობის შეფასების საფუძვლად გამოდგეს.

დ. უფლებამოსილების ვადა

44. წევრ სახელმწიფოებში სასამართლოების თავმჯდომარის უფლებამოსილების ვადის თვალსაზრისით სხვადასხვაგვარი ვითარება არსებობს. კერძოდ, უფლებამოსილების ვადა ორიდან შვიდ წლამდე მერყეობს, და უფლებამოსილება

¹⁹ იხილეთ CCJE-ს დასკვნა No. 1(2001) მოსამართლეების სასამართლო დამოუკიდებლობისა და შეუცვლელიობის სტანდარტების შესახებ, აზნაცები 25 და 29.

²⁰ იხილეთ CCJE-ს დასკვნა No. 17(2014) მოსამართლეების მუშაობის, მართლმსაჯულების ხარისხისა და სასამართლო დამოუკიდებლობის დაცვის შეფასებაზე.

²¹ იხილეთ CCJE-ს დასკვნა No. 17(2014), აზნაცი 13.

შეიძლება ერთხელ ან რამდენჯერმე გაგრძელდეს. ზოგიერთ ქვეყანაში, არჩევის/შერჩევის შემდეგ, სასამართლოს თავმჯდომარეებს შეუძლიათ ეს თანამდებობა პენსიაში გასვლამდე ეკავოთ. ერთის მხრივ, უფლებამოსილების ვადა საკმაოდ ხანგრძლივი უნდა იყოს საკმარისი გამოცდილების მისაღებად და სასამართლოს კლიენტებისთვის უკეთესი მომსახურებების მიწოდების მიზნით იდეების რეალიზაციისთვის. მეორეს მხრივ, უფლებამოსილების ვადა არ უნდა იყოს მეტისმეტად ხანგრძლივი, რადგან ამან შეიძლება გამოიწვიოს რუტინული დამოკიდებულება და ხელი შეუშალოს ახალი იდეების შემუშავებას. CCJE იძლევა რეკომენდაციას, შესაბამისი ქვეყნის კონკრეტული ინსტიტუციური ჩარჩოდან გამომდინარე, მოიძებნოს სათანადო ბალანსი ამ ორ ვარიანტს შორის. აგრეთვე ისიც უნდა იქნეს გათვალისწინებული, რომ თავმჯდომარის თითოეული არჩევა თუ დანიშვნა იძლევა ამრჩევი თუ დამნიშნავი ორგანოს მიერ შესაბამის სასამართლოზე გარკვეული ზემოქმედების შესაძლებლობას.

45. მოსამართლის შეუცვლელობის გარანტია თანაბრად ვრცელდება თავმჯდომარის თანამდებობის მიმართ. CCJE ეთანხმება იმ მოსაზრებას, რომ „მოსამართლეების უფლებამოსილების ვადის სამართლებრივი გარანტია და სამსახურის პირობები არის აბსოლუტურად აუცილებელი კომპონენტები სასამართლოდ დამოუკიდებლობის შესანარჩუნებლად, ყველა საერთაშორისო სამართლებრივი სტანდარტის მიხედვით, ევროსაბჭოს სტანდარტების ჩათვლით²². ამ სტანდარტებში არაფერია ისეთი, რომელიც მიუთითებდა იმაზე, რომ მოსამართლეების შეუცვლელობის პრინციპი არ უნდა იქნეს გამოყენებული სასამართლოს თავმჯდომარის თანამდებობის მიმართ, იმის მიუხედავად, თავიანთი, როგორც მოსამართლის მოვალეობების შესრულების გარდა, ისინი ასრულებენ თუ არა ადმინისტრაციულ ან მენეჯერულ ფუნქციებს²³.
46. ეს სტანდარტები შეუსაბამოა თავმჯდომარის უფლებამოსილების ვადის შეზღუდვასთან. როდესაც მოსამართლეები სასამართლოს თავმჯდომარის თანამდებობაზე გარკვეული ვადით ინიშნებიან, მათ ეს ვადა სრულად უნდა იმსახურონ. თავმჯდომარის თანამდებობიდან გადაყენება შესაძლებელია (მაგალითად, დისციპლინარული სამართალწარმოების შედეგად) მხოლოდ, როგორც მინიმუმ, იმ დამცავი გარანტიებისა და პროცედურების დაცვით, რომლებიც გამოიყენება იმ შემთხვევაში, როცა წყდება რიგითი მოსამართლის თანამდებობიდან გადაყენების საკითხი²⁴. სერიოზულმა ორგანიზაციულმა მარცხმა ან სასამართლოს თავმჯდომარის ფუნქციების შეუსრულებლობამ შეიძლება გამოიწვიოს გადაყენების პროცედურა. ნებისმიერი ვადამდელი გადაყენება უნდა განხორციელდეს მკაფიოდ განსაზღვრული პროცედურების და გარანტიების დაცვით, და ამასთან დაკავშირებით უნდა არსებობდეს მკაფიო და ობიექტური კრიტერიუმები.
47. ამის გარდა, ვადამდელი გადაყენების შემთხვევაში პროცედურა უნდა იყოს გამჭვირვალე და პოლიტიკური გავლენის ნებისმიერი საფრთხე სრულიად უნდა

²² იხილეთ i.a. რეკომენდაცია CM/Rec(2010)12, თავი 6, აბზაცები 49 და 50.

²³ იხილეთ EctHR-ს გადაწყვეტილება: *Baka v. Hungary* დიდი პალატა no. 20261/12, 23 ივნისი 2016, აბზაცი 17 მოსამართლეების პინტო დე ალბუკერკე და დედოვი ერთობლივი თანმხვედრი აზრიდან.

²⁴ იხილეთ CCJE-ს დასკვნა No. 1(2001) სასამართლოს დამოუკიდებლობისა და მოსამართლეთა შეუცვლელობის სტანდარტების შესახებ.

გამოირიცხოს. შედეგად, ამ პროცესში აღმასრულებელი ორგანოების, მაგალითად, იუსტიციის სამინისტროს მონაწილეობა თავიდან უნდა იქნეს აცილებული. გარდა ამისა, ეს პროცედურები არ უნდა იყოს განსხვავებული სხვა მოსამართლეების მიმართ გამოყენებული პროცედურებისგან.

48. სასამართლოს თავმჯდომარის უფლებამოსილების ვადის შეწყვეტა, იმის მიუხედავად, ეს მანდატის დასრულების შედეგად ხდება თუ ვადაზე ადრე გადაყენების შემთხვევაში, არსებითად, გავლენას არ ახდენს მისი, როგორც მოსამართლის, თანამდებობაზე.

IV. უზენაესი სასამართლოების თავმჯდომარეები

49. უმაღლესი ინსტანციის სასამართლოების თავმჯდომარეებს აქვთ განსხვავებული როლები და მოვალეობები, რომლებიც წარმოიშვებიან ამ სასამართლოების კონკრეტული როლიდან და მათი, როგორც იმ პირის როლიდან, რომელიც ერთგვარად განასახიერებს მთელ სასამართლო სისტემას, განსაკუთრებით, იმ წევრ სახელმწიფოებში, სადაც არსებობს ერთი უზენაესი სასამართლო. თუმცა, CCJE-ს შეხედულებით, ზემოაღნიშნული მნიშვნელოვანი როლების გარდა, უზენაესი სასამართლოების თავმჯდომარეები აგრეთვე არიან თავიანთი სასამართლოების თავმჯდომარეებიც და ამ მხრივ, ამ დასკვნაში მოცემული ყველა ამოცანა და პრინციპი ზოგადად უზენაესი სასამართლოების თავმჯდომარეებსაც ეხება.

50. უზენაესი სასამართლოების თავმჯდომარეებს აგრეთვე შეიძლება ჰქონდეთ კონკრეტული ამოცანები იმ ადგილიდან გამომდინარე, რომელიც მათ უკავიათ თავიანთი ქვეყნის სასამართლო სისტემაში. ეს კონკრეტული ამოცანები წევრ სახელმწიფოებში განსხვავებულია და ისინი შეიძლება, მაგალითად, მოიცავდნენ შემდეგს:

- ქვეყნის სასამართლო სისტემის წარმომადგენლობა;
- მოსაზრებების წარმოდგენა, რომლებშიც ასახულია სასამართლო სისტემის შეხედულებები სტრატეგიულ განვითარებებზე და იმ კანონმდებლობის შემუშავებაზე, რომელიც გავლენას ახდენს სასამართლო სისტემის ფუნქციონირებაზე;
- კონსულტაციის მიღება სასამართლო სისტემის ბიუჯეტთან დაკავშირებით სახელმწიფო ბიუჯეტის მომზადებისა და რესურსების განაწილების პროცესში²⁵;
- წლიური ანგარიშების მომზადება პარლამენტისთვის სასამართლო სისტემაში არსებული მდგომარეობის შესახებ²⁶.

51. ზოგიერთ წევრ სახელმწიფოში, უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარეები არიან მოსამართლეთა საბჭოების *ex officio* წევრები და ამ რანგში, ისინი ჩართული არიან სასამართლოს ადმინისტრირებასთან, მოსამართლეების დანიშვნასთან, დაწინაურებასთან, გადაყვანასა და გათავისუფლებასთან, მოსამართლეების

²⁵ იხილეთ CCJE-ს დასკვნა No. 2(2001), აბზაცი 10.

²⁶ იხილეთ ევროსაბჭოს სამოქმედო გეგმა სასამართლო დამოუკიდებლობისა და მიუკერძოებლობის შესახებ (CM(2016)36final), მოქმედება 1.5 (მესამე აბზაცი).

წინააღმდეგ დისციპლინარულ პასუხისმგებლობასთან, სხვადასხვა დავების მოგვარებასთან დაკავშირებულ ყველა საკითხში.

52. უზენაესი სასამართლოების თავმჯდომარეების კონკრეტული ამოცანების გათვალისწინებით, CCJE აფრთხილებს მათი ძალაუფლების ფარგლებში არსებული იმ სხვადასხვა უფლებამოსილებების გადაჭარბებული დაგროვების საფრთხეზე, რომლებმაც შეიძლება უარყოფითი გავლენა მოახდინონ სასამართლო სისტემის დამოუკიდებლობასა და მისი მიუკერძოებლობის მიმართ საზოგადოების ნდომაში.
53. თითქმის ყველა წევრ სახელმწიფოში, უზენაესი სასამართლოების თავმჯდომარეების არჩევის/შერჩევის პროცედურები განსხვავებულია სხვა სასამართლოს თავმჯდომარეების არჩევა/შერჩევის ანალოგიური პროცედურებისგან. CCJE ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ უზენაესი სასამართლოების თავმჯდომარეების არჩევა/შერჩევის პროცესი უნდა შეესაბამებოდეს გარკვეულ კრიტერიუმებს და უზრუნველყოფილი უნდა იქნას დაცვის გარანტიები მოსამართლეთა დამოუკიდებლობისა და მოსამართლეთა მიუკერძოებლობის ფუნდამენტური პრინციპების დასაცავად. არჩევა/შერჩევის პროცედურები უნდა განისაზღვროს კანონით და ის მოსამართლეების ღირსებას და ნამსახურეობას უნდა ეფუძნებოდეს. სრულიად უნდა გამოირიცხოს პოლიტიკური გავლენის ნებისმიერი შესაძლებლობა. ნებისმიერი ასეთი საფრთხის გადალახვა შესაძლებელია ისეთი მოდელის ამოქმედებით, რომლითაც თავმჯდომარეებს შესაბამისი უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეები აირჩევენ. CCJE მიიჩნევს, რომ ეს ღირებული მოდელია.
54. უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარეების უფლებამოსილებასთან დაკავშირებული წესები წევრ სახელმწიფოებში განსხვავდებულა: ანუ დაწყებული იქიდან, რომ თავმჯდომარე შეიძლება დაინიშნოს ორი წლის ვადით, ერთხელ ხელახლა არჩევის, დამთავრებული პენსიაში გასვლამდე უვადოდ დანიშნვით.
55. CCJE არ ცდილობს განსაზღვროს ის უფლებამოსილების ვადა, რომელიც უზენაესი სასამართლოების თავმჯდომარეებისთვის ყველაზე უფრო შესაფერისია. ეს დამოკიდებულია ქვეყნის სამართლებრივ სისტემაზე და შესაბამისად, თავმჯდომარის როლსა და ფუნქციებზე. თუმცა, თავმჯდომარეებს უნდა ჰქონდეთ საკმარისი დრო თავიანთი ამოცანების დამოუკიდებლად და მიუკერძოებლად შესასრულებლად, რაც გამოირიცხავს ნებისმიერ პოლიტიკურ გავლენას ან სხვა გარე ზემოქმედებას.

V. დასკვნები და რეკომენდაციები

1. სასამართლოს თავმჯდომარის როლი მდგომარეობს სასამართლოსა და კოლეგა მოსამართლეების წარმომადგენლობაში, სასამართლოს ეფექტიანი ფუნქციონირების უზრუნველყოფაში, რაც საზოგადოების მიმართ გაწეულ მის მომსახურებას აუმჯობესებს, და მისი იურისდიქციული ფუნქციების შესრულებაში (მე-6 აბზაცი). ამ ამოცანების შესრულების პროცესში, სასამართლოს თავმჯდომარეები იცავენ სასამართლოსა და ცალკეული მოსამართლეების დამოუკიდებლობასა და მიუკერძოებლობას და მათ ყოველთვის უნდა იმოქმედონ, როგორც ამ ღირებულებებისა და პრინციპების დამცველებმა (აბზაცი 6 და 7).

2. სასამართლოს თავმჯდომარეებს აქვთ როლი თვითმმართველობის ორგანოების მუშაობაში წვლილის შეტანის თვალსაზრისით. თუმცა, თავიდან უნდა იქნეს აცილებული ფუნქციებისა და უფლებამოსილებების მხოლოდ შეზღუდულ პირთა ჯგუფის ხელში თავმოყრა (აბზაცი 8).
3. მასმედიასთან ურთიერთობისას, სასამართლოს თავმჯდომარეებმა უნდა გაითვალისწინონ საზოგადოების დაინტერესება მისი ინფორმირების შესახებ, აგრეთვე მხედველობაში მიიღოს უდანაშაულობის პრეზუმფცია, თავისუფალი სასამართლოს უფლება და სასამართლო პროცესებში მონაწილე ყველა პირის პირადი და ოჯახური ცხოვრების დაცვის უფლება, აგრეთვე თათბირების კონფიდენციალურობის დაცვა (აბზაცი 12). სასამართლოს იმ თავმჯდომარეებმა, რომლებიც მოქმედებენ სასამართლოს დამოუკიდებლობის, მიუკერძოებლობისა და ეფექტიანობის დამცველების რანგში, თავადაც უნდა დაიცვან თავიანთ სასამართლოებში მოსამართლეების შიდა დამოუკიდებლობა (აბზაცი 13).
4. იმ შემთხვევაში, როცა სასამართლოს თავმჯდომარეებს აქვთ მონაცემების შეგროვებისა და სასამართლოს და ცალკეული მოსამართლეების სამუშაოს შეფასების როლი, უნდა მოქმედებდეს სათანადო გარანტიები მიუკერძოებლობისა და ობიექტურობის უზრუნველსაყოფად (აბზაცი 22).
5. სასამართლოებში არსებულმა ნებისმიერმა მმართველობითმა მოდელმა ხელი უნდა შეუწყოს მართლმსაჯულების უკეთეს ადმინისტრირებას და ის თვითმიზანს არ უნდა წარმოადგენდეს. სასამართლოს თავმჯდომარეებმა არასოდეს არ უნდა მიიღონ მონაწილეობა ისეთ მოქმედებებში ან საქმიანობებში, რომლებიც საფრთხეს შეუქმნიან სასამართლო სისტემის დამოუკიდებლობასა და მიუკერძოებლობას (აბზაცი 24 და 25).
6. სასამართლოსთვის საბიუჯეტო სახსრების განაწილებაში სასამართლოს თავმჯდომარეების როლი უნდა იყოს მნიშვნელოვანი, თუ არა გადამწყვეტი (აბზაცი 32) და მათ უნდა ჰქონდეთ თავიანთ სასამართლოებში ბიუჯეტის მართვის უფლებამოსილება (აბზაცი 33).
7. სასამართლოს თავმჯდომარედ მუშაობის დაწყებისთვის მინიმალური კვალიფიკაცია გულისხმობს, რომ კანდიდატს უნდა ჰქონდეს ყველა აუცილებელი კვალიფიკაცია და გამოცდილება მოცემულ სასამართლოში მოსამართლის თანამდებობაზე დასანიშნად. სასამართლოს თავმჯდომარეებად დანიშვნისთვის უნარ-ჩვევები და შესაძლებლობები უნდა ასახავდნენ მათ მიერ განსახორციელებელ ფუნქციებსა და ამოცანებს (აბზაცი 34 და 36).
8. CCJE მიიჩნევს, რომ სასამართლოს თავმჯდომარეებს დანიშნის პროცედურები უნდა იყოს იგივე, რაც მოსამართლეების შერჩევისა და დანიშნისთვის, რეკომენდაციაში CM/Rec(2010)12 და CCJE-ს წინა დასკვნებში მოცემული სტანდარტების შესაბამისად (აბზაცი 38). შესაბამისი სასამართლოს მონაწილეებს შეუძლიათ მონაწილეობა მიიღონ სასამართლოს თავმჯდომარეების არჩევის, შერჩევისა და დანიშნის პროცესში. საკონსულტაციო ან სავალდებულო ხმის მიცემა კი წარმოადგენს შესაძლო მოდელს (აბზაცი 39).
9. ზოგადად, სასამართლოს თავმჯდომარეების საქმიანობის შეფასება ექვემდებარება იგივენაირად შეფასებას, როგორც რიგითი მოსამართლეების სამუშაო, ყველა აუცილებელი გარანტიების დაცვით (აბზაცი 41).

10. სასამართლოს თავმჯდომარეების უფლებამოსილების ვადის მიმართ გამოიყენება მოსამართლეთა შეუცვლელობის პრინციპი, იმის მიუხედავად, თავიანთი სასამართლო მოვალეობების გარდა, ისინი ასრულებენ თუ არა ადმინისტრაციულ და მენეჯერულ ფუნქციებს (აბზაცი 45). სასამართლოს თავმჯდომარის გადაყენებაზე მისი მანდატის ამოწურვამდე, როგორც მინიმუმ, ვრცელდება იგივე გარანტიები, როგორც რიგითი მოსამართლეების შემთხვევაში (აბზაცი 46).
11. სასამართლოს თავმჯდომარის უფლებამოსილების ვადის შეწყვეტა, არსებითად, გავლენას არ ახდენს მისი, როგორც მოსამართლის თანამდებობაზე (აბზაცი 48).
12. უზენაესი სასამართლოების თავმჯდომარეები აგრეთვე არიან თავიანთი სასამართლოების თავმჯდომარეები და ამ მხრივ, მათ მიმართ აგრეთვე გამოიყენება წინამდებარე დასკვნაში ასახული ყველა ამოცანა და პრინციპი (აბზაცი 49).
13. უზენაესი სასამართლოების თავმჯდომარეების არჩევის/შერჩევის პროცედურები უნდა განისაზღვროს კანონით და ისინი უნდა დაემყაროს ღირსებას და მათ ფორმალურად უნდა გამორიცხოვონ ნებისმიერი პოლიტიკური ზეგავლენა (აბზაცი 53).